

การพัฒนาโมเดลการสร้างจิตอาสาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาสในประเทศไทย

The Development of a Model for Volunteer Spirit of The Lower Secondary Level Student in Opportunity Expansion School in Thailand

วันวิสาข์ กันทาทอง

Wanvisa Kantatong

วิทยาลัยนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

College of Education Innovation, Saint John's University, Thailand

E-mail: sa_kantatong@hotmail.com

Received November 8, 2022; Revised December 29, 2022; Accepted January 6, 2023

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาโมเดลการสร้างจิตอาสาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสในประเทศไทย และ 2) ทดลองใช้และปรับปรุงโมเดลการสร้างจิตอาสาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสในประเทศไทย รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยและพัฒนา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนอินทโมลีประเทาน จังหวัดสิงห์บุรี จำนวน 94 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ชนิด คือแบบประเมินพฤติกรรมจิตอาสาของนักเรียนสำหรับครู และสมุดบันทึกความดีเพื่อให้นักเรียนได้บันทึกการทำกิจกรรมสำหรับนักเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบค่าที่

ผลการวิจัย พบว่า 1) โมเดลการสร้างจิตอาสาของนักเรียน ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านวิชาการและด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยมีพฤติกรรมจิตอาสา 3 หมวด คือ (1) การช่วยเหลือผู้อื่นความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน (2) การเสียสละ และ (3) ความมุ่งมั่นพัฒนาสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อบุคคลและสิ่งแวดล้อมรอบข้าง 2) ผลการทดลองใช้ พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมจิตอาสาในภาพรวมและในหมวดพฤติกรรมสูงกว่าก่อนการทดลองใช้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) ผลการปรับปรุงโมเดลการสร้างจิตอาสา มี 3 หัวข้อ คือ (1) การอธิบายแต่ละองค์ประกอบเป็นแผนภาพ (2) การเขียนแผนการสอนกิจกรรมจิตอาสาสอดแทรกในด้านวิชาการ และด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และ (3) การจัดเก็บฐานข้อมูลของโรงเรียน

คำสำคัญ: โมเดลการสร้างจิตอาสา; จิตอาสา; โรงเรียนขยายโอกาส

Abstract

This article aimed to 1) develop a model of volunteering for lower secondary school students in expanding opportunities schools in Thailand; and 2) test and improve the model of volunteering for lower secondary school students in expanding opportunities schools in Thailand. The research model was research and development. The sample was 94 Inthamoleeprathan School students in Singburi Province. The research process was conducted in three steps as follows: 1) the development of a model of student volunteerism; 2) an experiment on the model of building a volunteer mind in the students; and 3) an improvement of the model of building a volunteer mind in the students. student There are two types of research tools used in this research. The data were analyzed using the mean, standard deviation, and T-test.

The research results were found as follows: 1) The student volunteering model consists of two components: an academic aspect and learner development activities. Volunteer behaviors are classified into three types: 2) Experimental results It was discovered that students' volunteer behavior in general and in the behavior category was significantly higher than before the experiment at the.05 level, and students volunteered behavior in general, academic behavior category, and student development activities. At the.05 level, the study after the trial was significantly higher than before the trial, and 3) the results of the improvement of the volunteer spirit modeling model included three topics: (1) explaining each component as a one-page diagram; (2) writing a lesson plan for volunteering activities in academics and in the aspect of student development activities. (3) The storage of data to make a link to store in the cloud or on the school's website.

Keywords: A model of volunteer; Volunteer; Opportunity expansion school

บทนำ

กระแสโลกาภิวัตน์การเคลื่อนไหวของวัฒนธรรมต่างชาติที่เข้ามาในประเทศไทยผ่านสังคมยุคดิจิทัล ในขณะที่คนไทยจำนวนไม่น้อยยังไม่สามารถคัดกรองในการเลือกรับวัฒนธรรมได้อย่างเหมาะสม ส่งผลต่อวิกฤตค่านิยม ทศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิต ทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน และประเทศ ทำให้ผู้คนมุ่งแสวงหาความสุขส่วนตัวมากกว่าการคำนึงประโยชน์ส่วนรวม ชุมชน

เกิดภาวะต่างคนต่างอยู่ ความไว้วางใจและการช่วยเหลือในสังคมลดลง ในปัจจุบันเด็กและเยาวชนเกิดการเลียนแบบและการแสดงออกที่ไม่เหมาะสม การสร้างสรรค์ในทางที่ไม่ถูก ไม่ควร ต่างจากพฤติกรรมที่สังคมไทยคาดหวังคือการเห็นเด็กและเยาวชน ช่วยเหลือแบ่งปัน มีจิตสำนึก มีจิตเสียสละเพื่อส่วนรวม (โกวิทย์ พวงงาม, 2554) และจากการศึกษาสถานภาพคุณธรรมของเยาวชนไทยพบว่ากลุ่มที่ควรได้รับการส่งเสริมด้านคุณธรรมจริยธรรมมากที่สุดคือกลุ่มนักเรียนนักศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2550)

การพัฒนาเด็กและเยาวชนที่สำคัญคือการพัฒนาองค์รวมในทุกด้านเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีพื้นฐานคุณธรรมจริยธรรม ความเป็นคนดีทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม ผู้เรียนทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ต้องสร้างองค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการเรียนรู้และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ จึงจำเป็นต้องเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้คือ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพ ภาษาต่างประเทศ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม รวมถึงกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งเป็นการบูรณาการองค์ความรู้ ทักษะ และเจตคติที่เกิดจากการเรียนรู้ ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้และประสบการณ์ของผู้เรียนมาปฏิบัติ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะสำคัญ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

“จิตสาธารณะ” เป็นหนึ่งในคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามแนวทางการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) นั้นกำหนดให้ผู้เรียนในสถานศึกษาต้องมีชั่วโมงให้เด็กทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะในทุกระดับชั้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) การปลูกฝังจิตสาธารณะ จึงเป็นเรื่องเร่งด่วนที่คนในสังคมควรให้ความสำคัญโดยเฉพาะการปลูกฝังจิตสาธารณะในเด็กซึ่งเป็นอนาคตของชาติ (ดวงกมล ทองอยู่, 2555) และการที่เด็กจะมีจิตสาธารณะได้นั้น ต้องเริ่มจากการมีจิตอาสาเพราะ “จิตอาสา” นั้นจะมีความหมายต่างออกไปจากจิตสาธารณะคือ “จิตสาธารณะ” มีความหมายว่าการตระหนักรู้ของบุคคลเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อส่วนรวม แต่ “จิตอาสา” จะมีความหมายที่เน้นไปที่ความต้องการทำประโยชน์ต่อผู้อื่นบุคคลและสังคมรอบข้าง ดังนั้นคำว่า จิตอาสา กับ จิตสาธารณะ มีความหมายเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกัน (ดุขฎี มัชฌิมากิโร, 2556) ซึ่งในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยใช้คำว่า จิตอาสา เป็นตัวเริ่มต้นในการปลูกฝังพฤติกรรมจิตอาสาจนก่อให้เกิดจิตสาธารณะต่อไป

บทความวิจัยนี้นำเสนอการพัฒนาโมเดลการสร้างจิตอาสาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสในประเทศไทย และทดลองใช้และปรับปรุงโมเดลการสร้างจิตอาสาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสในประเทศไทย ซึ่งจะเป็นแนวทางในการนำไปวางนโยบายการสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในด้านการสร้างจิตอาสาสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาโมเดลการสร้างจิตอาสาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสในประเทศไทย
2. เพื่อทดลองใช้และปรับปรุงโมเดลการสร้างจิตอาสาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสในประเทศไทย

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการ แนวคิด และทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาโมเดลการสร้างจิตอาสาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสในประเทศไทย ดังนี้

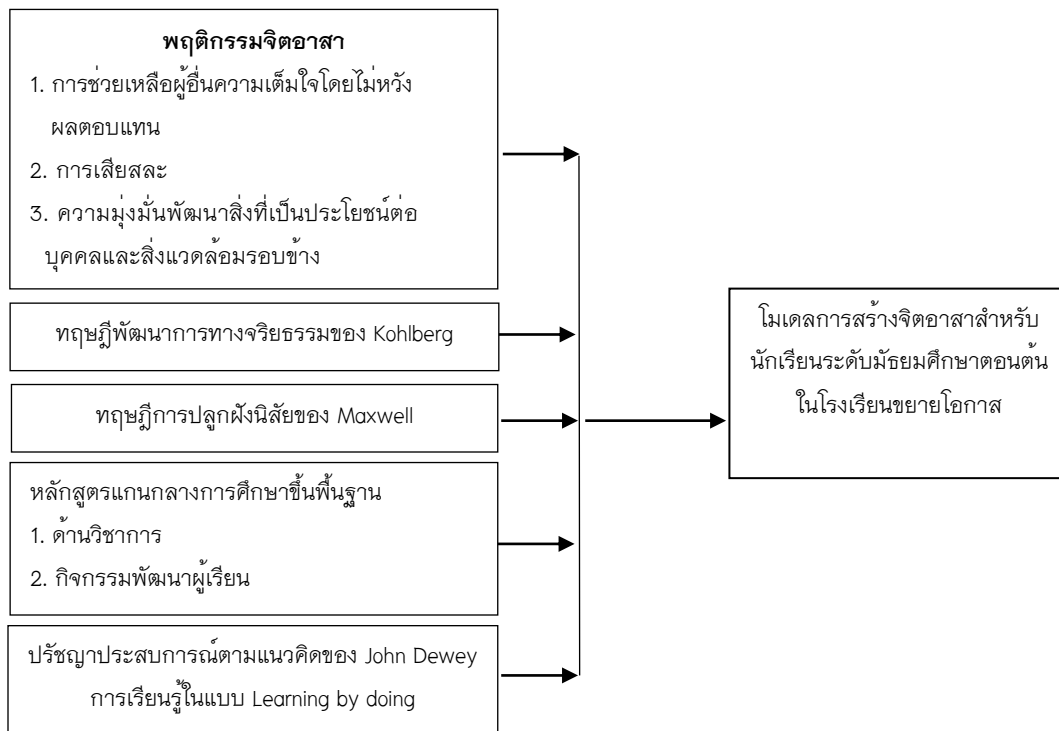
- 1) พฤติกรรมจิตอาสา และแนวคิดจิตอาสากรมวิชาการ (2546) กระทรวงศึกษาธิการ (2553) และ ศูนย์โรงเรียนคุณธรรมมูลนิธิยุวสถิรคุณ (2561) ซึ่งเป็นการกระทำของนักเรียนที่แสดงออกในลักษณะต่าง ๆ เพื่อทำประโยชน์ต่อส่วนรวม แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) การช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน 2) การเสียสละ และ 3) ความมุ่งมั่นพัฒนาสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อบุคคลและสิ่งแวดล้อมรอบข้าง
- 2) พฤติกรรมตามวัยโดยใช้ทฤษฎีการพัฒนาการทางจริยธรรมของ Kolberg (1976)
- 3) แนวทางปลูกฝังพฤติกรรมจิตอาสาให้เป็นนิสัยโดยใช้ทฤษฎีสร้างนิสัยของ Maxwell (1960)
- 4) การจัดการการเรียนการสอนในโรงเรียนเพื่อเป็นข้อมูลในการสร้างโมเดลการสร้างจิตอาสาของนักเรียนในโรงเรียนโดยผ่านความรู้พื้นฐานทางวิชาการและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560)
- 5) ปรัชญาประสบการณ์ตามแนวคิดของ John Dewey การเรียนรู้ในแบบ Learning by doing ของ Dewey (1916)

จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรมนำไปสู่การสังเคราะห์ และกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย เพื่อดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยต่อไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เรื่อง การพัฒนาโมเดลการสร้างจิตอาสาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาสในประเทศไทย ในการวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยนำพฤติกรรมจิตอาสาที่ได้จาก 3 แนวคิด ได้แก่ 1. กรมวิชาการ 2. กระทรวงศึกษาธิการ 3. ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ มาใช้ร่วมกับทฤษฎี 2 ทฤษฎี ได้แก่ 1. ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ Kohlberg (1976) และ 2. ทฤษฎีการปลูกฝังนิสัยของ Maxwell (1960) ร่วมกับการ

จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (กลุ่มพัฒนากระบวนการเรียนรู้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560) ทั้งทางด้านวิชาการและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยใช้วิธีการเรียนรู้ในแบบ Learning by doing ของ Dewey (1916) มาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีการแบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน โดยใช้แนวคิดการพัฒนาโมเดลที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ขึ้น พื้นที่วิจัย คือ โรงเรียนอินทโมลีประเทาน จังหวัดสิงห์บุรี โดยมีการแบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนาโมเดลการสร้างจิตอาสาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาสในประเทศไทย โดยมีการดำเนินการ ดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย 2) วิพากษ์โมเดลการสร้างจิตอาสาของนักเรียนด้วยการสนทนากลุ่มและ 3) ปรับปรุงโมเดลการสร้างจิตอาสาของนักเรียน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 กลุ่ม จำนวน 7 ท่าน มีคุณสมบัติดังนี้ 1. ผู้บริหารโรงเรียนที่มีผลงานยอมรับในการปลุกฝังจิตอาสาในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสในประเทศไทย จำนวน 3 ท่าน 2. นักวิชาการที่มีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาเอกที่มีประสบการณ์ ในสาขาการบริหารการศึกษาและพฤติกรรมวัยรุ่น จำนวน 2 ท่าน และ 3. ผู้มีประสบการณ์ในการปลุกฝังจิตอาสาในส่วนงานของการจัดกิจกรรม

จิตอาสา ในนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 2 ท่าน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม เก็บรวบรวมข้อมูลจากโดยใช้เทคนิคการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาร่างคู่มือการใช้โมเดลการสร้างจิตอาสาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาสในประเทศไทย และนำไปใช้ในการต่อในขั้นตอนที่ 2

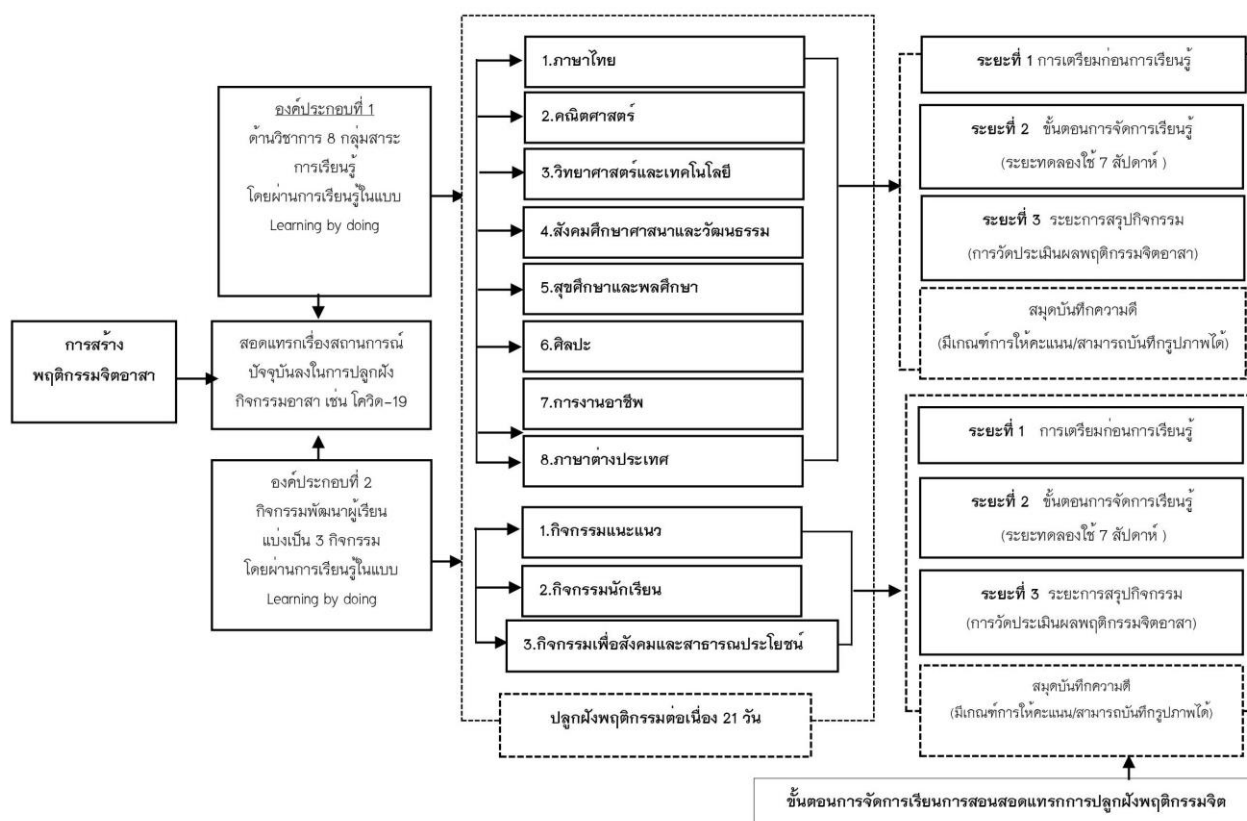
ขั้นตอนที่ 2 การทดลองใช้โมเดลการสร้างจิตอาสาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาสในประเทศไทย โดยมีการดำเนินการ แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การเตรียมก่อนการเรียนรู้ ระยะที่ 2 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ และระยะที่ 3 ระยะการสรุปกิจกรรม (การวัดประเมินพฤติกรรมจิตอาสา) พื้นที่วิจัยคือโรงเรียนอินทโมลีประทาน จังหวัดสิงห์บุรี กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 ทั้งหมด 94 คน จำนวน 3 ห้องเรียน และ ผู้บริหาร ครู ระยะเวลาในการทดลอง 10 สัปดาห์ (23 มกราคม – 3 มีนาคม 2564) แบบแผนในการทดลองใช้ One Group Pretest – Posttest Design เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินพฤติกรรมจิตอาสาของนักเรียน สำหรับครูและสมุดบันทึกความดีเพื่อให้นักเรียนได้บันทึกการทำกิจกรรมสำหรับนักเรียน และแบบสัมภาษณ์ ดำเนินการหาคุณภาพของเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทางไปรษณีย์ และดำเนินการวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และดำเนินการวิเคราะห์ทางสถิติด้วยค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 3 การปรับปรุงโมเดลการสร้างจิตอาสาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาสในประเทศไทย เป็นการนำผลการทดลองใช้และข้อเสนอแนะจากตอนที่ 2 มาปรับปรุงแก้ไขโมเดลการสร้างจิตอาสาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาสในประเทศไทยเป็นฉบับสมบูรณ์ยิ่งขึ้นเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ผลการวิจัย

การพัฒนาโมเดลการสร้างจิตอาสาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสในประเทศไทย สามารถรายงานผลการวิจัยเป็นไปตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1) พัฒนาโมเดลการสร้างจิตอาสาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยกับร่างโมเดลการสร้างจิตอาสาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสในประเทศไทย

ภาพที่ 2 ร่างโมเดลการสร้างจิตอาสาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสในประเทศไทย

วัตถุประสงค์ที่ 2) ทดลองใช้และปรับปรุงโมเดลการสร้างจิตอาสาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสในประเทศไทย

ตารางที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบพฤติกรรมจิตอาสาของนักเรียนก่อนและหลังการใช้โมเดลการสร้างจิตอาสาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสในประเทศไทย

(n = 94)

พฤติกรรม	ก่อน		หลัง		t	p
	$\bar{X}$	SD.	$\bar{X}$	SD.		
1. การช่วยเหลือผู้อื่นความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน	2.041	.081	3.478	.184	64.168**	.000
2. การเสียสละ	2.063	.077	3.254	.078	107.000**	.000
3. ความมุ่งมั่นพัฒนาสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อบุคคลและสิ่งแวดล้อมรอบข้าง	1.648	.238	2.554	.134	36.387**	.000
รวม	1.917	.095	3.095	.087	98.697**	.000

หมายเหตุ: ** P < .01

เมื่อพิจารณาด้านวิชาการในภาพรวมและรายหมวดพฤติกรรม นักเรียนมีพฤติกรรมจิตอาสา หลังการทดลองใช้โมเดล คะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการใช้โมเดล คิดเป็น 1.178 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการปรับปรุงโมเดลการสร้างจิตอาสาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสในประเทศไทย โดยผู้วิจัยได้นำผลการทดลองใช้มาเป็นข้อมูลในการปรับปรุงโมเดลการสร้างจิตอาสาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสในประเทศไทย จำนวน 3 หัวข้อ ซึ่งรายละเอียดดังนี้

1) การบริหารจัดการ ได้เพิ่มเติมการอธิบายแต่ละองค์ประกอบเป็นแผนภาพ one page

2) รายละเอียดการจัดการเรียนการสอนจากคู่มือ

2.1) ด้านวิชาการ โมเดลควรมีการเขียนแผนการสอนกิจกรรมจิตอาสาสอดแทรกลงไป เนื้อหารายวิชานั้น ๆ อย่างชัดเจน เป็นขั้นตอนและต่อเนื่องทั้ง 7 สัปดาห์

2.2) ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ให้มีการระบุชั่วโมงกิจกรรมลงในตารางเรียนให้ชัดเจน และเขียนแผนการสอนเรียงลำดับตามกิจกรรม ตั้งแต่สัปดาห์ที่ 1-7 อย่างชัดเจนเป็นขั้นตอนและต่อเนื่อง

3) วิธีการจัดการเรียนการสอนสอดแทรกการปลูกฝังพฤติกรรมจิตอาสา ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของโมเดลการสร้างจิตอาสาของนักเรียน ให้ทำ Link เพื่อให้ครูสามารถส่งรูปภาพไปจัดเก็บใน Cloud หรือ website ของโรงเรียน

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ ดังนี้

1) ผลการพัฒนาโมเดลการสร้างจิตอาสาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสในประเทศไทย มี 2 องค์ประกอบ คือ ด้านวิชาการและด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หลังการทดลองใช้ นักเรียนมีพฤติกรรมจิตอาสาสูงกว่าก่อนทดลองใช้ เพราะมีการปลูกฝังพฤติกรรมจิตอาสาในการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านการเรียนและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Dewey (1916) ที่กล่าวว่าให้ประยุกต์พฤติกรรมจิตอาสาเข้ากับการจัดห้องเรียน ทำให้นักเรียนสามารถเป็นคนทำ หรือเป็นคนร่วมในกิจกรรมทางสังคมมากกว่าการเป็นผู้ฟัง ไม่ใช่เพียงแต่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมด้านกายภาพ แต่ยังเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมด้านจิตใจของนักเรียน ครู และผู้บริหารของโรงเรียนด้วย ซึ่งในโมเดลการสร้างจิตอาสาในนักเรียนในด้านการเรียนมีการประยุกต์เนื้อหาการสอนเพื่อปลูกฝังจิตอาสาให้เข้ากับรายวิชา และด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนยังมีการจัดกิจกรรมพัฒนาพฤติกรรมจิตอาสา สอดแทรกในการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับช่วงวัยของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ Kohlberg (1979) โดยทฤษฎีเชื่อว่าจริยธรรมของมนุษย์มีพัฒนาการตามระดับวุฒิภาวะเพราะเกิดจากกระบวนการทางปัญญาที่มีการ

เรียนรู้มากขึ้น เนื่องจากการพัฒนาจริยธรรมแต่ละชั้นและในโมเดลมีการปลูกฝังพฤติกรรมจิตอาสาต่อเนื่อง 7 สัปดาห์ โดยนักเรียนได้ถูกปลูกฝังพฤติกรรมจิตอาสาครบ 5 วัน ใน 1 สัปดาห์ และครูมีการออกแบบกิจกรรมให้นักเรียนไปทำที่บ้าน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎี Maxwell (1960) ที่ว่าการปลูกฝังพฤติกรรมใด ๆ บ่อย ๆ ซ้ำ ๆ เป็นเวลาต่อเนื่อง 21 วัน โดยไม่ขาดเลย นักเรียนจึงจะเกิดพฤติกรรมนั้น ๆ ขึ้นเป็นนิสัย นอกจากนี้ผลการวิจัยขององค์ประกอบที่ 1 ด้านวิชาการ มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรัตน์ ขวัญบุญจันทร์, ชนม์ชกรณ์ วรอินทร์ และ ทิวัตต์ มณีโชติ (2560) เรื่องรูปแบบการพัฒนาที่มีกิจกรรมจิตสาธารณะสอดแทรกผ่านรายวิชาโดยการทำโครงการกระตุ้นการสร้างจิตสาธารณะ ผ่านครูที่ปรึกษา ครูรายวิชาจะเป็นการพัฒนาจิตอาสาทางด้านวิชาการ โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานผ่านกลุ่มสาระ 8 กลุ่มสาระ จนได้ผลการวิจัยที่นักเรียนมีภาพรวมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะสูงขึ้น และผลการวิจัยขององค์ประกอบที่ 2 ในด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิโรจน์ เฉลยสุข (2561) เรื่องรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจิตสาธารณะของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 4 โรงเรียนสกลราชวิทยานุกูล ซึ่งรูปแบบการพัฒนามีกิจกรรมมุ่งเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักเรียนเชื่อมโยงกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชนท้องถิ่น นำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในชีวิตประจำวันและสามารถเป็นแบบอย่างให้กับนักเรียน

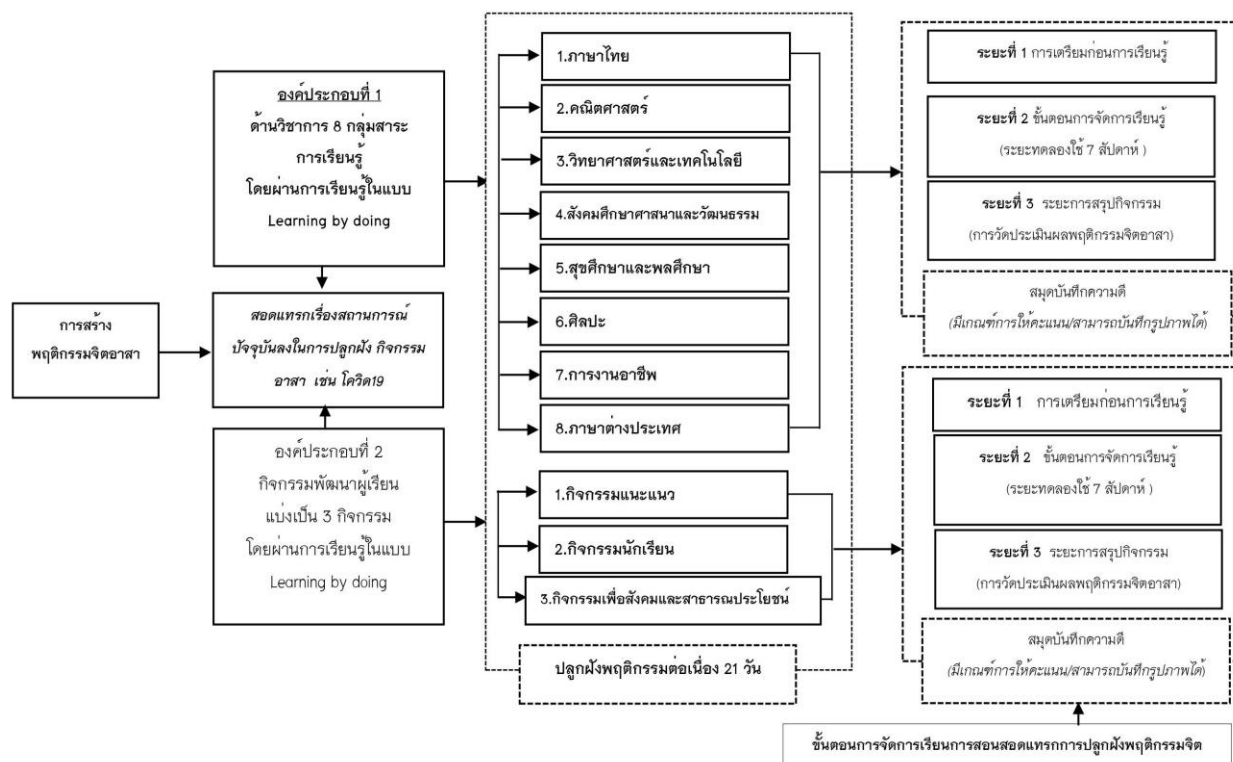
2) ผลการทดลองใช้โมเดลการสร้างจิตอาสาของนักเรียนมีดังนี้

ผลหลังการทดลองใช้โมเดล การปลูกฝังพฤติกรรมจิตอาสาทางด้านวิชาการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักเรียนได้ผ่านกระบวนการพัฒนาพฤติกรรมจิตอาสาในเรื่องความคิดทัศนคติ จิตใจและผ่านการหล่อหลอมด้วยการเรียนการสอนและการทำกิจกรรมต่าง ๆ สอดแทรกในรายวิชา ทำให้มีพฤติกรรมจิตอาสาลงหลังการทดลองใช้โมเดลสูงกว่าก่อนการทดลองใช้ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของ Maxwell (1960) ที่ว่าเมื่อเราต้องการเปลี่ยนนิสัยหรือสร้างนิสัยใหม่ ๆ จะต้องอาศัยการทำพฤติกรรมนั้นซ้ำ ๆ กันอย่างต่อเนื่อง เป็นเวลาเวลา 21 วัน โดยห้ามเว้นหรือขาดแต่เพียงวันเดียว จึงจะสามารถสร้างหรือปลูกฝังนิสัยใหม่ได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพโรจน์ อักษรเสื่อ (2559) เรื่องรูปแบบการพัฒนาจิตสาธารณะเชิงพุทธบูรณาการสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น สอดแทรกในกลุ่มสาระการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระโดยครูผู้สอนเป็นผู้รับผิดชอบเป็นผู้ประเมินร่วมกับผู้ปกครองนักเรียนหลังสิ้นปีการศึกษา พบว่าจิตสาธารณะเชิงพุทธบูรณาการสำหรับนักเรียนสูงขึ้น

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการวิจัย การพัฒนาโมเดลการสร้างจิตอาสาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสในประเทศไทยทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ มี 2 องค์ประกอบ คือ ด้านวิชาการ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยผ่านการเรียนรู้ในแบบ Learning by doing และด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

แบ่งเป็น 3 กิจกรรม โดยผ่านการเรียนรู้ในแบบ Learning by doing และมีส่วนประกอบของโมเดลแสดงดังแผนภาพ ต่อไปนี้

ภาพที่ 3 โมเดลการสร้างจิตอาสาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสในประเทศไทย
(ฉบับสมบูรณ์)

สรุป

การพัฒนาโมเดลการสร้างจิตอาสาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสในประเทศไทยทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ มี 2 องค์ประกอบ คือ ด้านวิชาการ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยผ่านการเรียนรู้ในแบบ Learning by doing และด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน แบ่งเป็น 3 กิจกรรม โดยผ่านการเรียนรู้ในแบบ Learning by doing ทั้ง 2 องค์ประกอบ มีขั้นตอนการดำเนินการของโมเดล 3 ระยะ ประกอบด้วย ระยะที่ 1 การเตรียมก่อนการเรียนรู้ ระยะที่ 2 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ และระยะที่ 3 ระยะการสรุปกิจกรรม (การวัดประเมินผลพฤติกรรมจิตอาสา) ผลจากการใช้โมเดลการสร้างจิตอาสาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสในประเทศไทยพบว่า การปลูกฝังพฤติกรรมจิตอาสาทางด้านวิชาการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเมื่อพิจารณาทางด้านวิชาการในภาพรวมและรายหมวดพฤติกรรม นักเรียนมีพฤติกรรมจิตอาสาหลังการทดลองใช้โมเดล คะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการใช้โมเดล คิดเป็น 1.178 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1) ผู้บริหารควรอธิบายรายละเอียดให้กับครูด้านวิชาการ ครูด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง อย่างเป็นขั้นตอนให้ชัดเจน และมีการนัดประชุมข้อมูลให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบันอยู่เสมอ

2) ผู้บริหารเป็นพี่เลี้ยงให้ครูด้านวิชาการและครูด้านกิจกรรมพัฒนานักเรียนในการเขียนแผนการสอนที่มีการบูรณาการเรื่องจิตอาสาอย่างชัดเจนและครอบคลุม

3) ผู้บริหารควรกำหนดความถี่ชั่วโมงในการทำกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้ชัดเจน ทั้งการทำกิจกรรมภายในและนอกโรงเรียนโดยเฉพาะการทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน การออกแบบการไปทำกิจกรรมจิตอาสาที่บ้านของนักเรียนเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและเห็นผลอย่างชัดเจน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) มีการทำวิจัยขยายต่อในการพัฒนาโมเดลในการสร้างจิตอาสาของนักเรียนในระดับอื่นๆ เช่น ประถมศึกษา เป็นต้น

2) มีการทำวิจัยเพื่อพัฒนาโมเดลในการสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในด้านอื่นๆ เช่นการพัฒนาโมเดลด้านวินัย เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551*. (พิมพ์ครั้งที่ 3).

กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *ตัวชี้วัดและหลักสูตรแกนกลาง (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตาม*

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตร*

การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544. กรุงเทพฯ: ครูสภาลาดพร้าว.

โกวิทย์ พวงงาม. (2554). การพัฒนาสังคมไทยวันนี้กับคุณธรรมที่หายไป. *สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์*, 54, 29.

ไพโรจน์ อักษรเสื่อ. (2559). รูปแบบการพัฒนาจิตสาธารณะเชิงพุทธบูรณาการสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3.

วารสารวิชาการธรรมทรรศน์, 16(2), 103–116. สืบค้นจาก [https://so06.tci-thaijo.org /index.php/dhammathas/article/view/78809](https://so06.tci-thaijo.org/index.php/dhammathas/article/view/78809)

- คุชฎี มัชฌิมภาโร. (2556). การพัฒนาจิตสาธารณะสำหรับเยาวชนไทย. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 10(46), 13-24. สืบค้นจาก <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/SNGSJ/article/view/10078>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- ศูนย์คุณธรรม (องค์กรมมหาชน) (2561). *การส่งเสริมคุณธรรม “พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา” สร้างคนดีสู่สังคม*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- สุรัตน์ ขวัญบุญจันทร์, ชนม์ชกรณ์ วรอินทร์ และ ทิวัตต์ มณีโชติ. (2560). การพัฒนารูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีการสรุปอ้างอิง. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 19(1), 50-64. สืบค้นจาก https://so06.tci-thaijo.org/index.php/edujournal_nu/article/view/79073
- Dewey, J. (1916). *Democracy and Education: An Introduction to the Philosophy of Education*. New York: MacMillan.
- Kohlberg, L. (1976). *Moral Stages and Moralization Moral Development and Behavior: Theory, Research and Social Issues*. New York: Holt.
- Maxwell, M. (1960). *Psycho-cybernetic principles for creative living / Maxwell Maltz*. New York: Pocket Books.